

I. CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH W DOKUMENCIE

1. stopień w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dywity na lata 2014 – 2032 jako główny i nadrzędny zakres działań zakłada realizację przedsięwzięć inwestycyjnych polegających na demontażu wyrobów zawierających azbest, ich transporcie do miejsca unieszkodliwienia oraz utylizacji w wyznaczonych do tego celu obszarach (kwaterach). Realizowane w tym zakresie prace budowlane nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w myśl Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2010 nr 213 poz. 1397).

Ponad wyszczególnione wyżej działania w *Programie* przewiduje się organizację kampanii informacyjno – edukacyjnych wspomagających i intensyfikujących przedsięwzięcia z zakresu demontażu, transportu i utylizacji wyrobów zawierających azbest.

Na terenie Gminy Dywity nie przewiduje się budowy składowiska odpadów zawierających azbest.

Wyszczególnione działania bezpośrednio służą realizacji nadrzędnego celu dokumentu, którym jest ochrona środowiska oraz ludności poprzez usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy.

Proponowane w ramach *Programu* rozwiązania swoim zasięgiem obejmują teren jednej jednostki samorządowej, tj. Gminy Dywity zajmującej powierzchnię 161,16 km², której liczba ludności wynosi 10 749 mieszkańców.

Dla potrzeb *Programu* przeprowadzono inwentaryzację ilości i stanu wyrobów zawierających azbest. Wśród tych wyrobów zidentyfikowano pokrycia dachowe, płyty stanowiące elewację budynku, rury zawierające azbest oraz tzw. dzikie składowiska odpadów. Łączna masa wyrobów zawierających azbest wynosi 704,763 Mg. W opracowaniu uwzględniono harmonogram zadań do realizacji, w którym określono rolę samorządu terytorialnego oraz mieszkańców. Określono zgodną z obowiązującym prawem procedurę realizacji poszczególnych zadań tj. demontażu, transportu, utylizacji. Jako podmioty uprawnione do ich wykonania wskazano te, które posiadają odpowiednie zezwolenia. Założono, że proces oczyszczania Gminy sfinalizowany zostanie z końcem 2032 roku.

2. powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Zadania przewidziane w *Programie* są ściśle związane z dokumentami strategicznymi ustanowionymi na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym i wypełniają zobowiązania wynikające z zapisów w nich zawartych. Zgodny jest z promowaną zasadą zrównoważonego rozwoju. Przedstawione opracowania mają spójne cele i kierunki działań dotyczące gospodarki odpadami azbestowymi. Realizacja programu usuwania azbestu bezpośrednio wynika z przyjętych przez gminę planów i programów z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami. Ochrona zdrowia ludzkiego oraz stanu środowiska to nadrzędny cel wszystkich dokumentów. Realizacja polityki ekologicznej państwa powinna doprowadzić do zwiększenia bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa. Osiągnięcie tego celu wymaga podjęcia działań systemowych połączonych z identyfikacją potencjalnych i rzeczywistych zagrożeń zdrowia ze strony niebezpieczeństw związanych ze środowiskiem, ocenę narażenia i ryzyka zdrowotnego oraz wprowadzanie i egzekwowanie przepisów dotyczących kontroli szkodliwych dla zdrowia emisji do środowiska. *Program* powiązany jest w szczególności z:

- *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, który zakłada oczyszczenie terytorium kraju z wyrobów i odpadów azbestowych do końca 2032 roku;
- *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*, który określa, iż efektywne i

- pełne usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu województwa oraz zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z ich użytkowaniem jest możliwe dzięki opracowaniu i przyjęciu przez wszystkie gminy programów usuwania azbestu;
- *Krajowym Planem Gospodarki Odpadami*, który jako jeden z celów przyjmuje sukcesywne usuwanie azbestu poprzedzonym jego inwentaryzacją;
 - *Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2011 – 2016* - poprzez realizację tożsamyh zadań z zakresu inwentaryzacji, usunięcia, utylizacji wyrobów zawierających azbest ale z uwzględnieniem specyfiki Gminy (ilości azbestu, stopnia pilności usunięcia, świadomości ekologicznej mieszkańców);
 - *Programem Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018* poprzez uwzględnienie przedstawionej w programie ochrony środowiska metody utylizacji;
 - *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016*, która zakłada prowadzenie prac skutkujących poprawą systemu zbierania i unieszkodliwiania azbestu w celu redukcji wielkości odpadów niebezpiecznych azbestowych trafiających na składowiska komunalne oraz kontynuowanie krajowych programów usuwania azbestu – gminny program jest wypadkową tych założeń;
 - *Strategią rozwoju gminy do 2020 roku* w zakresie realizacji celu głównego związanego z kształtowaniem Gminy Dywity jako miejsca o wysokiej atrakcyjności zamieszkania.
- 3. przydatność w uwzględnianiu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska**

Przeprowadzona rzetelna inwentaryzacja pozwoliła określić skalę zagrożenia na terenie Gminy, zaplanować odpowiednie działania, ich zasięg i skalę. Jednym z założeń dokumentu jest stały monitoring jego realizacji. Dlatego też możliwa jest bieżąca ocena zagrożenia na przestrzeni wielu lat (bo do 2032 roku). Dzięki temu *Program* stanowi sprawne narzędzie przydatne w zakresie uwzględniania aspektów środowiskowych w opracowywanych kolejnych gminnych strategiach i planach oraz aktualizacjach tych dokumentów.

Wdrażanie postanowień *Programu* oznacza postępowanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, których ideą jest aby obecnie podejmowane działania, bądź brak ich podejmowania skutkowały co najmniej neutralnym wpływem na jakość środowiska, w którym będą żyły przyszłe pokolenia. Mniejsze ilości wyrobów zawierających azbest oznaczają nie tylko czystsze powietrze (uwalniana jest mniejsza ilość włókien azbestowych stanowiących główne zagrożenie), ale także przekładają się na poprawę infrastruktury Gminy, przyczyniają się do tworzenia dogodnych warunków do inwestowania w Gminie oraz do budowania pozytywnego wizerunku turystycznego jednostki samorządowej – jako miejsca o szczególnych walorach przyrodniczo – krajobrazowych. *Program* uwzględnia istotę propagowania wiedzy na temat zagrożeń wynikających z użytkowania wyrobów zawierających azbest. Edukacja ekologiczna staje się istotnym elementem edukacji obywatelskiej, służącej wykształceniu społeczeństwa akceptującego zasadę zrównoważonego rozwoju, umiejącego oceniać stan bezpieczeństwa ekologicznego i uczestniczącego w podejmowaniu decyzji wpływających na jakość życia.

Opracowywany dokument jest powiązany z *Odnowioną Strategią Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej*, która zakłada ostateczne zastąpienie substancji wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami. Dodatkowo zagadnienia związane z azbestem regulują dyrektywy unijne, a w tym dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987 roku w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu, która m.in. identyfikuje ten niebezpieczny minerał, określa dopuszczalny poziom jego stężenia oraz zobowiązuje państwa członkowskie do podjęcia środków niezbędnych w celu zapewnienia, że emisja azbestu do powietrza i odprowadzanie azbestu do środowiska wodnego

oraz wytwarzanie stałych odpadów azbestu będą zmniejszane u źródła, a wszelkie działania związane z wykorzystywaniem tych wyrobów oraz demontażem będą realizowane w taki sposób aby nie powodować wzrostu stężenia włókien w środowisku.

4. powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Niska społeczna świadomość ekologiczna oraz nieznajomość przepisów prawnych skutkuje niewłaściwym postępowaniem z wyrobami oraz odpadami zawierającymi azbest. Brak wiedzy w tym zakresie to również przyczyna nieprzestrzegania narzuconych w aktach prawnych obowiązków posiadaczy odpadów i wyrobów. Stąd jedno z założeń *Programu* opiera się o realizację zadania z zakresu przeprowadzania akcji informacyjno – edukacyjnych. Szereg działań o tym charakterze dostarczy niezbędnej wiedzy na temat szkodliwości azbestu i mobilizować będzie do jego usuwania. Ponadto poprzez to zadanie władze jednostki samorządowej będą przeciwdziałać innemu zidentyfikowanemu w Gminie problemowi tj. powstawaniu tzw. dzikich wysypisk (miejsc, w których przechowywane są niezgodnie z obowiązującym prawem zdemontowanych wyrobów zawierających azbest). Edukacja ludności, podniesienie ich poziomu wiedzy przede wszystkim wiąże się ze zmniejszeniem zagrożeń komunalnych – użytkownicy azbestu w sposób bardziej świadomy wykorzystują zalegające wyroby azbestowe i nie narażają tym samym swojego zdrowia.

II. RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKA

1. prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań

Demontaż, transport oraz unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi i opracowanymi na ich podstawie procedurami co do zasady ma służyć minimalizacji negatywnych skutków wpływu na środowisko, zdrowie mieszkańców oraz osób wykonujących te prace. Oczywiście jest, że w wyniku przeprowadzania prac rozbiórkowych, nawet przy zastosowaniu odpowiednich zabezpieczeń, będziemy mieli do czynienia z pewną emisją włókien do powietrza. Oddziaływanie to będzie miało charakter krótkotrwały i chwilowy, zaś skutek tego działania to wpływ pozytywny, stały i długoterminowy. Wykonując wszelkie prace zgodnie z zapisami *Programu* prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań będzie znikome.

Z uwagi na to, że wymiana pokryć dachowych stanowi dość wysoki koszt dla jego użytkownika, emisja włókien azbestu będzie występować z różnym zaawansowaniem w zależności od możliwości finansowych poszczególnych mieszkańców.

2. prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Demontaż, transport i utylizacja wyrobów azbestowych nie powodują zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka pod warunkiem, że są przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie procedurami. Prace te będą realizowane na wielu obiektach budowlanych na terenie jednostki samorządowej. Pojedyncze prace polegające na demontażu nie będą powodowały znaczącego oddziaływania na środowisko. Wielokrotne wykonywanie tych zadań na przestrzeni lat 2014 – 2032 na terenie całej Gminy nie spowoduje pogorszenia stanu środowiska. Nie wystąpi skumulowane oddziaływanie na środowisko.

W rezultacie wdrażania omawianego *Programu* oraz realizacji postanowień w nim zawartych nie będą występowały transgraniczne oddziaływania na środowisko. *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dywity na lata 2014 - 2032* nie przewiduje realizacji przedsięwzięć skutkujących tak szerokim zasięgiem oddziaływań. Wobec powyższego dokument ten nie musi być poddany procedurze transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

3. prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

Azbest jest niebezpiecznym minerałem, mogącym stwarzać zagrożenie dla zdrowia człowieka. Istnieją sprawdzone metody (uregulowane prawem) postępowania z wyrobami go zawierającymi: od eksploatacji, poprzez demontaż, transport po unieszkodliwienie. Azbest, jako wyrób twardy i nieuszkodzony nie stwarza zagrożenia dla zdrowia człowieka, gdyż nie emituje do otoczenia takiej ilości włókien jak azbest miękki. Ze szkodliwością wyrobu mamy do czynienia z chwilą pojawienia się jakichkolwiek uszkodzeń będących rezultatem oddziaływania atmosferycznego jak i bezpośredniego działania człowieka. Na obszarze Gminy Dywity zidentyfikowano 704,763 Mg wyrobów zawierających azbest. Są to pokrycia dachowe występujące w formie płyt azbestowo – cementowych falistych bądź płaskich (zarówno zlokalizowane na dachach i elewacjach jak i już zdemontowane ale składowane na działce właściciela) oraz rury azbestowo – cementowe, których nieszkodliwość potwierdzają liczne raporty i badania (w tym raport WHO). 122,00 m² wyrobów wymaga niezwłocznej decyzji o podjęciu prac demontażowo – utylizacyjnych (są to 1 budynek przemysłowy). Ok. 18,39% wyrobów zawierających azbest wymaga ponownej oceny w czasie roku celem monitorowania stanu technicznego i występującego zagrożenia. W przypadku niepodjęcia czynności zmierzających do wymiany pokrycia dachowego właściciele zobowiązani są do jego należytego zabezpieczenia. Masę 573,808 Mg obejmują wyroby zdefiniowane w III stopniu pilności usunięcia. Jest to 265 budynków, 1 miejsce występowania rur oraz 4 miejsca składowania zdemontowanego pokrycia dachowego. Pokrycia dachowe sklasyfikowane w zakresie II stopnia pilności usunięcia zlokalizowane są głównie na budynkach gospodarczych (17 obiektów), których właścicielami w dominującej ilości są osoby fizyczne.

Wpływ na niszczenie struktury płyt wykorzystywanych jako pokrycie dachowe mają warunki klimatyczne oraz różnego rodzaju zanieczyszczenia chemiczne występujące w powietrzu. Niskie temperatury zimą (powodujące przemarzanie płyt) oraz wysokie latem (powodujące silne nagrzanie) prowadzą do erozji płyt, powstawania na ich powierzchni wżerów. Kwaśne deszcze na obszarach przemysłowych potęgują to zjawisko. Rezultatem końcowym jest osłabienie więzi włókien i emisja włókien azbestu do powietrza. Drugi rodzaj uszkodzeń płyt dachowych i elewacyjnych to ich pęknięcia, wykruszenia krawędzi, dziury powstające w rezultacie mechanicznego oddziaływania i nieumiejętnego montażu.

Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego związana jest wyłącznie z wdychaniem włókien, które zawieszane są w powietrzu. Oznacza to, iż dopóki włókna azbestu nie są uwolnione z wyrobu, który zawiera ten minerał nie ma zagrożenia dla zdrowia człowieka z tytułu użytkowania wyrobu. Nie jest znana minimalna ilość pyłu azbestowego, która wywołuje choroby. Prawdopodobieństwo zachorowania wzrasta wraz ze zwiększeniem stężenia włókien w powietrzu. Narażeni na zachorowanie są ludzie, którzy mieli bezpośredni kontakt z azbestem z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy, osoby wystawione na długotrwałe wdychanie włókien azbestowych o małym stężeniu oraz osoby narażone na krótkotrwałe przebywanie w miejscu o dużym stężeniu włókien azbestowych. Uniknięcia groźby chorób jest możliwe tylko w przypadku gdy organizm nie jest ekspozowany na powietrze znacznie zanieczyszczone pyłami. Ekspozycja nieznaczna jest nieunikniona z uwagi na rozpowszechnienie wyrobów azbestowych. Wyróżnia się trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe, przy czym na terenie Gminy występują dwa z nich:

- narażenie środowiskowe - związane z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych,
- narażenie zawodowe - związane z pracą przy usuwaniu wyrobów i materiałów zawierających azbest.

W przypadku pracowników wykonujących prace rozbiórkowe, zabezpieczeniowe, transportowe zdemontowanych pokryć dachowych nakazuje się zachowanie wszelkich norm ostrożnościowych warunkujących minimalizację ilości uwalnianych w trakcie prac włókien azbestowych. Bezpośrednie wystawienie pracowników na wdychanie uwalnianych włókien, co w przyszłości

może skutkować wystąpieniem chorób od azbestu zależnych, nakładana na pracodawcę konieczność wyposażenia stanowisk pracy w odpowiednią odzież ochronną i sprzęt zabezpieczający układ oddechowy.

Zarówno dla pracowników jak i mieszkańców Gminy duże znaczenie odgrywa obniżanie emisji pylenia m.in. poprzez:

- nawilżanie wyrobu przed oraz w trakcie demontażu,
- minimalizację działań zmierzających do obróbki i powstawania uszkodzeń mechanicznych wyrobu,
- unikanie używania w kontakcie z wyrobami narzędzi typu piły bądź wiertarki,
- w przypadku konieczności obróbki używanie specjalnie do tego celu przeznaczonych narzędzi ręcznych o wolnoobrotowych wyprofilowanych ostrzach, zaopatrzonych w funkcję odsysania pyłu,
- staranność i dokładność w wykonaniu wszelkich czynności (zgodnie z wcześniej opracowanym planem).

Dużym niebezpieczeństwem dla mieszkańców mogą być powstające w rezultacie demontażu płyt azbestowo – cementowych na własną rękę dzikie wysypiska odpadów, bądź składowanie odpadów azbestowych na składowiskach do tego celu nieprzeznaczonych. Są to tzw. zagrożenia komunalne. W konsekwencji z uszkodzonych wyrobów azbestowych, które poddawane były oddziaływaniom mechanicznym, często przeprowadzanym w sposób nieprawidłowy i niezgodny z regulacjami prawnymi, uwolniona zostanie ogromna ilość włókien azbestowych, powodując wzrost ich stężenia w powietrzu. Na terenie Gminy Dywity zidentyfikowano 5 miejsc, w których leży zdemontowane pokrycie dachowe zawierające azbest o łącznej masie 5,247 Mg. Każde z tych składowisk znajduje się na terenie gospodarstwa, z którego pochodzi.

Obecny stan wiedzy na temat oddziaływania wyrobów zawierających azbest na szeroko rozumiane środowisko, podjęte w tym kierunku kroki związane z ustanowieniem regulacji prawnych dotyczących postępowania z azbestem, pozwalają stwierdzić, że pozytywne zmiany wynikające z usunięcia tego niebezpiecznego minerału z otoczenia są większe i silniejsze niż potencjalne oddziaływania towarzyszące tym pracom, które z reguły charakteryzują się chwilowością i minimalnym zasięgiem. W *Programie* uwzględniono konieczność zachowania określonych procedur, zarówno przez osoby użytkujące wyrób zawierający azbest jaki i pracujące z nim (zajmujące się demontażem, transportem i unieszkodliwianiem). Szczególnie zwrócono uwagę na istotę przestrzegania obowiązującego prawa w tym zakresie, co powiązano z obniżeniem prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi i zagrożenia dla środowiska. Harmonogram wdrażania *Programu* został poszerzony o zadanie polegające na przeprowadzeniu kampanii informacyjno – edukacyjnej, która nie tylko zachęci do podejmowania czynności związanych z oczyszczeniem jednostki samorządowej z niebezpiecznego wyrobu, ale również skutecznie ograniczy podejmowanie prac remontowych i rozbiórkowych przez osoby do takich prac nieuprawnione i składowanie powstałych odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych i w sposób zagrażający bezpieczeństwu.

III. CECHY OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM NA ŚRODOWISKO

1. obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystanie terenu

Na obszarze Gminy nie występują obszary, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości środowiska (na podstawie szczegółowych pomiarów zanieczyszczenia powietrza w wybranych punktach na terenie województwa warmińsko – mazurskiego przeprowadzonych przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi) oraz obszary o szczególnych właściwościach naturalnych.

Na terenie jednostki samorządowej istnieją obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz objęte

ewidencją zabytków. Na niektórych zabytkach objętych ewidencją zinventaryzowano azbest. W Programie uwzględniono wytyczne związane z demontażem płyt z tego typu obiektów. Docelowo przestrzeganie zasad w tym zakresie nie będzie miało negatywnego wpływu zarówno na sam obiekt jak i jego otoczenie.

2. formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16.04.2004 roku o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym

Na terenie Gminy znajdują się obszary i obiekty objęte ochroną prawną. Rozporządzeniem Nr 160 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 201, poz. 3152) określone zostały szczegóły przebiegu i użytkowania Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Środkowej Łyny. Uchwałą Rady Gminy Dywity nr VII/50/11 z dnia 15 czerwca 2011 roku utworzony został użytek ekologiczny Bagno Bażęgi. Na omawianym obszarze znajduje się także Obszar Natura 2000 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Warmińskie Buczyny- PLH 280033. Nie występują tu parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe i stanowiska dokumentacyjne. Na liście pomników przyrody znajduje się 17 obiektów (5 głązów i 12 drzew obejmujących gatunki tj. topola czarna, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy, jałowiec pospolity).

PODSUMOWANIE

Realizacja postanowień Programu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Dokument zakłada wykonanie prac polegających na demontażu, transporcie i utylizacji wyrobów zawierających azbest zgodnie z obowiązującą wykładnią prawa. Nie przewiduje się powstania składowiska wyrobów zawierających azbest. Realizacja przewidzianych zadań nie będzie powodować oddziaływań skumulowanych oraz transgranicznych. Wszelkie ewentualne negatywne oddziaływania, powstające w trakcie prac, będą miały charakter punktowy i krótkotrwały. Stopniowe zmniejszanie, a w konsekwencji wyeliminowanie źródeł emisji włókien azbestu, realizacja zadań w myśl przepisów prawa oraz zwiększenie świadomości mieszkańców na temat właściwego użytkowania wyrobów i zagrożeń związanych z wdychaniem włókien, w sposób bezpośredni wpłynie na poprawę środowiska jak również zdrowia ludzi.

**Wójt Gminy Dywity
(-) Jacek Szydło**